

Concept-verkiezingsprogramma D66 Enschede 2026-2030

Inhoudsopgave

5	Wonen en Leefomgeving	3
	Kansengelijke stad & onderwijs	6
	Veiligheid	9
	Gastvrije stad	11
	Zorg, gezondheid en welzijn	14
10	Sport en cultuur	17
	Duurzame stad en klimaat	20
	Mobiliteit en bereikbaarheid	22
	Economie en Innovatie	25
	Democratie en samenleven	28

Wonen en Leefomgeving

20 Een betaalbare, duurzame woning voor iedereen. D66 kiest voor binnenstedelijk bouwen, verduurzaming en gemengde wijken.

Woningbouw

25 In alle sectoren is een tekort aan woningen. In alle sectoren moeten daarom huizen worden bijgebouwd. Maar woningen worden niet voor een paar jaar gebouwd. In de toekomst is er vooral behoefte aan woningen voor kleinere huishoudens. En dan vooral voor mensen op leeftijd. Deze groep heeft een relatief grote zorgvraag. Door voor deze groep te bouwen, kan ook de doorstroming op gang komen: gezinnen kunnen hun starterswoning uit en doorstromen naar de woningen die ouderen achterlaten als ze kunnen verhuizen naar een seniorenwoning. Daarmee ontstaat er ook ruimte voor starters.

30 Enschede kampt nu met een tekort aan woningen. Maar bij alle maatregelen die worden genomen, houdt D66 goed in de gaten wat de gevolgen voor de lange termijn zijn. Het is belangrijk dat wordt voorkomen dat de probleemwijken van de toekomst ontstaan of dat ons waardevolle buitengebied wordt opgegeven. Bij nieuwbouw ziet D66 hoeveel het bouwen van woningen kost, maar kijkt D66
35 vooral naar de maatschappelijke opbrengsten.

D66 kiest voor:

- 40
 - **Minimaal 1000 extra woningen per jaar.**
 - **Bouwen in de stad op plekken waar al veel voorzieningen zijn.** Daarmee realiseren we niet alleen nieuwe woningen, maar versterkt de nieuwbouw voorzieningen op die plekken.
 - **Het bouwen van seniorenwoningen in de wijk.** Mensen gaan vaak hun huis niet uit als ze niet iets geschikts kunnen vinden in de eigen wijk, waar ze hun vrienden, familie en sociale
- 45
 - **Meer ruimte voor wonen in de binnenstad.** Het is nog maar de vraag in hoeverre winkels de komende jaren het hoofd boven water kunnen houden. De binnenstad moet daarom veel meer een verblijfplaats worden waar wonen en vrijetijdsbesteding hand in hand gaan. Zo kan het voorzieningenaanbod, waaronder het winkelaanbod, in de stad worden
- 50
 - **versterkt. De Kop van de Boulevard is hier een voorbeeld van.**
 - **Niet bouwen in het buitengebied.** Het buitengebied is veel te waardevol om op te geven. D66 wil vasthouden aan de Gids Buitenkans en niet steeds ruimte maken voor uitzonderingen. De enige plekken waar D66 kiest voor bouwen aan de rand van de stad zijn Glanerveld, Boswonen Noord, De Kwinkel en op het Wethouder Horstmanpark.
- 55
 - **Ruimte voor andere dan de gebruikelijke woonvormen,** bijvoorbeeld tiny houses of seniorenhofjes. Zoveel mensen, zoveel wensen. Dat geldt ook voor het type woning waar mensen willen wonen.
 - **Ruimte geven aan bijvoorbeeld collectief particulier opdrachtgeverschap en kleinere (appartementen)complexen in te passen in projecten.** Daardoor wordt het makkelijker om
- 60
 - kleinere investeerders te laten bouwen in de stad. Binnenstedelijk bouwen is duur en daarom is het lastig om grootschalige projecten van de grond te krijgen.
 - **1000 tijdelijke (container)woningen voor starters en studenten.** De prijs van de woningcrisis landt vooral bij de starters op de woningmarkt. Veel van de oplossingen duren jaren om te realiseren, daarom vindt D66 het belangrijk dat per direct 1000 tijdelijke
- 65
 - (container)woningen voor starters en studenten worden gerealiseerd. Geen woningen die decennia blijven staan, maar wel nu ruimte bieden tot volwaardige woningen gebouwd zijn. Deze woningen willen we in groepen verdelen over verschillende plekken in de stad.

- **Afspraken met corporaties maken om de juiste balans te vinden** in investeren in groen in de wijk, het aantal te bouwen en te verduurzamen woningen.

70

Leefbare wijken

Leefbare wijken zijn wijken met veel groen waar ontmoetingen worden gestimuleerd. Dat betekent ruimte om elkaar te ontmoeten, dat betekent meer ruimte voor kinderen om buiten te spelen en minder ruimte voor de auto.

75

D66 kiest voor:

- **Beweegvriendelijke wijken, veilige speelplekken om buiten te spelen en toegankelijke sportfaciliteiten in de openbare ruimte parken en paden die uitnodigen tot dagelijks sporten en bewegen voor jong en oud.** Zo worden niet alleen kinderen gestimuleerd om meer te bewegen in de openbare ruimte, maar ook volwassenen. Door te zorgen voor D66 zet daarbij actief in op de ontwikkeling van “Urban Sports”.
- **Gemengde wijken**, waarin arm, rijk, jong, oud, statushouder en student elkaar ontmoeten en beter leren kennen.
- **Mogelijkheid tot een plek voor kwetsbare groepen in alle delen van de stad**, want iedereen verdient een plek om thuis te komen.
- **Studentenhuisvesting verdeeld over de stad.** Er is geen betere manier om mensen aan Enschede te binden dan om ze in de stad te laten wonen. Daarom is het belangrijk dat studentenhuisvesting over de stad verdeeld wordt, terwijl voorkomen wordt dat er te grote concentraties van studentenwoningen ontstaan in de stad. Dat kan door de regelgeving rond onzelfstandige bewoning en het splitsen van woningen te versoepelen, zodat de druk eerlijker over de stad verdeeld kan worden.
- **Het verbieden van rookkanalen bij nieuwbouw.** Houtstook is ongezond voor inwoners.
- **Aansluiten bij de [Stookwijzer](#).** Dit kan de basis bieden voor het hanteren van een stookverbod bij code oranje of rood. Er is op dat moment weinig tot geen wind waardoor stoken voor meer overlast zorgt.
- **Strengere bewaking van de luchtkwaliteit.** Dat is belangrijk voor een goede leefomgeving. Daarom wordt de luchtkwaliteit gemeten en transparant gecommuniceerd en komen er maatregelen waar overschrijdingen van de normen plaatsvinden. Op enkele plekken in de stad komen borden die de luchtkwaliteit aangeven.

80

85

90

95

100

Buitengebied

In het buitengebied staat Enschede voor een grote opgave: van aanzienlijk minder stikstofuitstoot tot het sterk verbeteren van de waterkwaliteit, terwijl tegelijkertijd het buitengebied economisch vitaal gehouden en de natuur versterkt moet worden.

105

D66 kiest voor:

- **Het weer oppakken van het maken van gebiedsagenda's:** samen met boeren, inwoners, ondernemers en natuurorganisaties wil D66 afspraken maken over milieu, energie opwek, water en investeringen in het buitengebied om boeren een toekomst te kunnen geven.
- **Het versterken van het typisch Twentse coulisselandschap.** De afgelopen decennia zijn op veel plekken houtwallen verdwenen. D66 wil deze terugbrengen waar ze zijn verdwenen en versterken waar ze nog zijn.
- Behouden van natuur en buitengebied. **Daarom is D66 tegen de bouw van (250) recreatiewoningen bij het Rutbeek.** Deze huisjes gaan te veel ten koste van het buitengebied en natuur. Daarnaast is **D66 dus ook tegen de aanleg van de Noordtak** van de Betuwelijn door het waardevolle Enschedese buitengebied.

110

115

120

Groen

D66 kiest voor:

125

- **Het 'nee, tenzij' principe bij het kappen van bomen.** Bomen zijn van grote waarde voor de leefbaarheid en biodiversiteit, zeker oude bomen. Daarom willen we sterk inzetten op het behouden van bomen.
- **Het stimuleren van groen in de stad dat bijdraagt aan de biodiversiteit.** Zodat bomen ouder kunnen worden ruimte ontstaat voor ondergroei.

130

- **Bomen, struiken, planten en bloemen die zo veel mogelijk inheems en klimaatbestendig zijn** wanneer de gemeente deze aanplant.

Afval

135

D66 kiest voor:

140

- **Strengere controles bij afvalcontainers door gemeentelijke handhavers.** De troep bij afvalcontainers blijft een doorn in het oog.
- **Het verplichten van Supermarkten om mee te werken aan plaatsing van afvalcontainers.** Met alleen repressie lukt het niet: het moet ook makkelijker worden om afval weg te brengen. Als je de mogelijkheid hebt om spullen uit een winkel mee te nemen, heb je ook de mogelijkheid om afval weg te brengen.

145

- **Ruimere openingstijden en behoud van de drie afvalbrengpunten.**
- **Een proef met het plaatsen van grofafvalcontainers in buurten.** Deze containers staan dan een dag op een plek waar mensen hun grof restafval kunnen inleveren.

Kansengelijke stad & onderwijs

150 Iedereen in Enschede verdient gelijke kansen en gelijke kansen beginnen bij gezond opgroeien. D66 heeft zich met succes hard gemaakt voor kansengelijkheid in Enschede en blijft dat doen.

D66 kiest voor:

- 155
- **Doorpakken met het door D66 geïnitieerde tienjarenplan “[Kansrijk Enschede](#)”.** Het budget om de kansenkloof te dichten moet minimaal gelijk blijven, zodat nieuwe generaties betere mogelijkheden hebben zich te ontwikkelen.
 - **Blijvende inzet op de Lokale Educatieve Agenda (LEA),** waarbinnen de gemeente samenwerkt met alle partners binnen kinderopvang, primair onderwijs en voortgezet onderwijs.
- 160
- **Blijvende inzet op het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid.**

0–4 jaar: Vroege ontwikkeling en voorschoolse voorzieningen

D66 kiest voor:

- 165
- **Gratis kinderopvang** voor alle kinderen van alleenstaanden van 0 tot 4 jaar.
 - **Op termijn worden kinderopvang en basisonderwijs onderdeel van dezelfde publieke basisvoorziening.** Het onderwijs krijgt daarmee een voorschool met een curriculum, zodat kinderen zonder achterstand aan groep 1 beginnen.
- 170
- **Nog intensievere samenwerking tussen kinderopvang en basisonderwijs in de aanloop daarnaartoe,** wat helpt bij het realiseren van een doorlopende leerlijn.
 - **Investeren in het uitbreiden van familiehuizen (zoals Familiehuis Enschede-West),** zodat meer gezinnen profiteren van deze waardevolle ontmoetingsplekken.

4–12 jaar: Basisonderwijs en brede ontwikkeling

D66 kiest voor:

- 180
- **Op elke basisschool een Rijke Schooldag,** met naast goed onderwijs ook muziek- en sportactiviteiten. Daarbij wordt 3 uur per week kwalitatief bewegingsonderwijs de norm, ook in het voortgezet onderwijs.
 - **Bibliotheken in elke school** en leespleinen in alle stadsdelen en dorpskernen.
 - **Voortzetting van samenwerking met lokale sportverenigingen voor sportkansen voor alle kinderen.** Zoals bijvoorbeeld met FC Twente in het programma Scoren in de Wijk en Sjors Sportief.
- 185
- **Voortzetting van samenwerking met Cultuureducatie Enschede.** Dit is belangrijk voor de ontwikkeling van kinderen, en biedt ook kansen voor de lokale verenigingen.

12–18 jaar: Voortgezet onderwijs en schooluitval voorkomen

D66 kiest voor:

- 190
- **De Twentse Belofte:** vroegtijdige begeleiding van jongeren om schooluitval te voorkomen, en schoolverlaters begeleiden naar een diploma of een baan.
 - **Uitwisselingsprogramma's met Duitsland via de Euregionale Doorlopende Leerlijn.** Zo bereiden jongeren zich voor op de arbeidsmarkt in Twente én Duitsland.
- 195
- **Pilotprojecten zoals het Jongeren Perspectieffonds** die bijdragen aan kansengelijkheid.
 - **Jongerenwerk op scholen.** Een goed voorbeeld daarvan zijn de huiskamers op scholen. Dat helpt bij het versterken van weerbaarheid, signaleren problemen vroeg en verkleinen de

kans op schooluitval. D66 wil dat jongerenwerk structureel onderdeel van het onderwijs wordt.

200

16+ jaar: MBO, HBO, WO: vakmanschap en arbeidsmarkt

Enschede is dé studentenstad van Oost-Nederland, met bijna 33.300 studenten van Universiteit Twente, Saxion, ROC van Twente en ArtEZ. Deze kennisinstellingen zijn economische motoren via Kennispark Twente, stages en innovatieve start-ups. Dit is een uniek punt van Enschede. D66 wil dat ondernemend talent gebruik maakt van de mogelijkheden van deze onderwijsinstellingen.

205

D66 kiest voor:

210

- **Intensievere samenwerking van de gemeente met ROC van Twente, Saxion en Universiteit Twente** om tekorten in zorg en techniek aan te pakken.
- **De hoofdvesting van Saxion in Enschede.** Dat vraagt om actie en actief overleg met andere gemeenten en de onderwijsinstellingen over wat nodig is om hier te blijven en uit te breiden.

215

Mbo'ers zijn cruciaal voor de Twentse arbeidsmarkt, ook in hightech en maakindustrie. Daarom kiest D66 voor:

220

- Voortzetting van het Twents Fonds voor Vakmanschap om het bij- en omscholen van alle Twentse inwoners te ondersteunen.
- Goede stagevergoedingen voor alle mbo-studenten.
- Toegang tot studentenvoorzieningen ook voor mbo-talent: betaalbare woningen, cultuur, sport en bereikbaarheid.
- Studentactivisme onder mbo'ers, inclusief studentkorting.
- Het stimuleren van meer onderwijs voor een Leven Lang Ontwikkelen vanuit ROC van Twente, Saxion en Universiteit Twente door actief te helpen om scholingsvragen van werkgevers op te halen en te bundelen en inwoners te stimuleren zich te blijven ontwikkelen.

225

230

Enschede biedt een van de meest betaalbare studentenkamermarkten van Nederland (gemiddelde huur onder €400). Samenwerking tussen gemeente, woningcorporaties en platforms zoals Roomspot zorgen voor voldoende en betaalbare studentenhuysvesting.

D66 kiest voor:

235

- **Versterken van deze positie door ook bij nieuwbouw aandacht te houden voor betaalbare en kwalitatieve studentenhuysvesting.**
- **Behoud van de 3 studentenambtenaren** vanuit Universiteit Twente, Saxion en ROC van Twente die werkzaam zijn voor de gemeente. D66 vindt het belangrijk dat deze functies blijven bestaan zodat er gericht beleid voor en door en met studenten kan worden gevoerd.

240

- **Intensivering van de samenwerking tussen onderwijs en bedrijfsleven voor stages en werkervaring.** En dat de overheid een verbindende factor wordt voor vraag en aanbod op het gebied van bij- en omscholing (LLO).

245

- **Bevordering van samenwerking tussen zorg, onderwijs en sociale domeinen.** Er zijn steeds meer zorgen over het (mentaal) welzijn van studenten. Zij ervaren veel stress en een hoge prestatiedruk. Betere samenwerking zorgt voor sneller passende hulp.
- **Aanpak van laaggeletterdheid** via taalhuizen, gekoppeld aan bibliotheken, met herkenbare en toegankelijke plekken voor hulp, oefening en begeleiding.

- **Scholing om de stap te zetten van ongeschoold naar geschoold werk.** Dit is goed voor de arbeidsmarkt en vrijwilligerswerk.

250

Zeker zijn van je bestaan

Bestaanszekerheid is de basis voor vrijheid: pas als je zeker bent van vandaag, kun je bouwen aan morgen. Een leven leiden in vrijheid, met waardigheid en de zekerheid dat je het vandaag én morgen redt. D66 wil dat iedereen genoeg heeft om van te leven, ook als het even tegenzit. Maar voor te veel mensen is dat nu niet zo.

255

D66 kiest voor:

- **Een breed armoedebelief.** Niet alleen door te zorgen voor voldoende inkomen, maar ook door iedereen de kans te geven mee te doen en gebruik te maken van voorzieningen.
- **Een toekomstbestendige aanpak van energiearmoede,** waarbij ook breder gekeken wordt dan alleen energiearmoede.
- **Het betrekken van inwoners met ervaringsdeskundigheid bij armoedevraagstukken.** Hun perspectief zorgt voor effectiever beleid.
- **Bijstand aanvullen voor gezinnen die onder de armoedegrens leven.** We kijken hiervoor naar het bedrag dat het Nibud noemt.
- **Ondersteuning richting werk en scholing.** D66 wil dat inwoners zonder werk worden aangemoedigd, omscholen, en dat de gemeente samen werkt met instanties zoals UWV om mensen terug naar werk te helpen.
- **Investeren in preventie en vroegtijdige hulp,** onder andere door vroegsignalering, laagdrempelige Wijkwijzers en het uitbreiden en toegankelijker maken van het aanbod voor basisvaardigheden in buurthuizen, scholen en online om armoede te voorkomen en kansen te vergroten.
- **Het bieden van structurele programma's voor financiële educatie en weerbaarheid** om schulden en geldstress bij jongeren en gezinnen te verminderen.
- **Het ondersteunen van waardevolle organisaties in onze gemeente,** zoals Stichting Armoede 053, Stichting Leergeld en De Vlecht.
- **Voortzetting van het netwerk "Rondkomen met je Inkomen",** waardoor ketenpartners op het gebied van inkomensondersteuning en armoede elkaar steeds beter weten te vinden

260

265

270

275

280

Veiligheid

Om in vrijheid te kunnen leven is veiligheid een basisbehoefte. Veiligheid om te kunnen zijn wie je bent, veiligheid om te kunnen uiten wat je denkt en veiligheid binnen je woning en om ongestoord over straat te kunnen. Helaas maken ook in Enschede nog veel mensen onveilige situaties mee. Op straat, maar ook achter de voordeur. Voor D66 begint veiligheid bij het voorkomen van onveilige situaties en handhaven waar dat moet.

D66 kiest voor:

- **Een gemeentelijke voorlichtingscampagne om signalen van huishoudelijk geweld te leren herkennen.** Hiervoor moet ook aandacht gevraagd worden bij onderwijs en hulpverlening. Nog te vaak worden deze signalen niet opgemerkt door de omgeving en daardoor kunnen onveilige situaties blijven bestaan.
- **Wonen in een veilige omgeving voor iedereen.** Bij de inrichting van de openbare ruimte houdt de gemeente rekening met het effect op de veiligheid van die omgeving. Dat kan bijvoorbeeld door genoeg verlichting te plaatsen.
- **Het voorkomen van straatintimidatie door als gemeente aandacht te blijven vragen van omstanders via voorlichting.** Daarnaast komt er gericht integrale aandacht zijn voor straatintimidatie bij OOV, Onderwijs, Inclusie, Jeugd en Ruimtelijke Ordening.
- **Het gericht aanpakken van onveiligheid in het nachtleven in samenwerking met horeca en beveiliging,** bijvoorbeeld via de Nachtvisie. Het uitgangspunt van D66 is dat iedereen in Enschede 's nachts veilig over straat kan.
- **Het betrekken van inwoners met ervaringsdeskundigheid bij veiligheidsvraagstukken.** Hun perspectief zorgt voor meer aansluiting bij de realiteit van slachtoffers en effectieve preventie.
- **Het actief aanpakken van LHBTI+ discriminatie en geweld** door preventie, ingrijpen waar nodig en nauwe samenwerking met politie en Vizier als herkenbare en deskundige aanspreekpunten.
- **Het actief aanpakken van gendergerelateerd geweld, femicide en eerwraak.** Wijkagenten, jeugdzorg, huisartsen en hulpverleners worden beter getraind om signalen te herkennen en serieus te nemen. Voor slachtoffers komt er 24/7 toegankelijke, laagdrempelige en anonieme hulp. De gemeente werkt intensief samen met de politie en andere partners om rode vlaggen niet te missen.
- **Structureel voldoende plekken voor vrouwenopvang.** Daarnaast komt er een plan zijn voor de uitstroom uit de vrouwenopvang in beschikbare woningen.

Digitale veiligheid

D66 kiest voor:

- **Het volgen van het Baas-over-eigen-bitsprincipe:** Inwoners krijgen inzicht in data die door de gemeente van hen is opgeslagen en werking van algoritmes die hun data verwerken.
- **Het zoveel mogelijk gebruik maken van open source software** en Europese alternatieven voor de software van de Big Tech bedrijven.
- **Aansluiting als gemeente Enschede bij de [Cities Coalition for Digital Rights](#).**
- **Het omarmen van nieuwe technologie zoals AI.** Hierbij is wel van belang dat het voorzichtig wordt ingezet met genoeg waarborgen voor digitale veiligheid en rechten van onze inwoners.

Gastvrije stad

Emancipatie en inclusie zijn geen bijzaak; ze zijn het uitgangspunt voor alle besluiten die genomen worden. Want wie je ook bent, hoe je er uitziet, van wie je ook houdt, wat je gelooft: iedereen moet zichzelf kunnen zijn en dromen na kunnen jagen.

335

In Enschede is voor iedereen plek, los van je afkomst, seksuele voorkeur, geloof of (gender)identiteit. D66 heeft hierin altijd gestaan voor alle vrijheid voor iedereen voor nu en in de toekomst.

Nieuwkomers zijn kansrijk in Enschede

340

Enschede biedt opvang aan mensen die vluchten voor oorlog en vervolging. D66 vindt dat deze opvang altijd menswaardig moet zijn. Nieuwkomers verdienen duidelijkheid, veiligheid en volop kansen om mee te doen. Dit versterkt en verrijkt onze stad.

345

D66 vindt het belangrijk dat statushouders, vluchtelingen, kennismigranten en andere nieuwkomers direct aan de slag kunnen met taal, scholing, werk en ontmoeting. Dat helpt hen sneller integreren en voorkomt dat ze aan de zijlijn blijven staan. Het COA, bedrijven, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties spelen hierin een belangrijke rol.

D66 kiest voor:

350

- **Langjarige afspraken over het asielzoekerscentrum in Enschede**, zodat de opvanglocatie langdurig wordt. Geen onzekerheden en niet elk jaar opnieuw onderhandelen over noodzakelijke hulp aan kwetsbare mensen die vluchten voor oorlog en geweld. Uitgangspunten daarvoor zijn onze 'fair share', een representatieve afspiegeling en duidelijke afspraken met het COA.
- **Voorzieningen voor vluchtelingen en asielzoekers die, waar mogelijk, gecombineerd kunnen worden met voorzieningen voor andere inwoners.** Zo ontstaat al eerder in het integratieproces een grotere kans op ontmoeting tussen nieuwkomers en andere inwoners.
- **Opvanglocaties die veilige opvang bieden voor LHBTI+-asielzoekers en statushouders.** Vanaf dag één is er psychosociale hulp, met specifieke ondersteuning voor vrouwen en slachtoffers van gender gerelateerd geweld.
- **Een 'Meedoen vanaf dag 1'-programma** waarin nieuwkomers direct alle ruimte voor taalles, andere opleidingen, werk, begeleiding bij integratie en ontmoeting krijgen. Daarbij is het ook belangrijk dat nieuwkomers in Enschede kunnen blijven op het moment dat ze een verblijfsstatus krijgen.
- **Behoud van het werkloket voor asielzoekers** en kijken daarbij ook naar de mogelijkheden voor leerwerkplekken of stages indien dat passender is.
- **Meer stabiliteit voor Oekraïners**, nu de oorlog in Oekraïne voortduurt. D66 investeert in samenwerking met onderwijs en bedrijfsleven in taalonderwijs, toegang tot studie (tegen wettelijk collegegeld) en werk op niveau.
- **Het ondersteunen van expats**, bijvoorbeeld door het helpen met het vinden van taalcursussen en begeleiding naar werk voor partners van expats.

360

365

370

Iedereen moet zichzelf kunnen zijn

375

In een gastvrije stad kan iedereen zichtbaar zichzelf zijn, zonder angst voor discriminatie of geweld. Dit geldt in het bijzonder voor LHBTI+ inwoners en andere kwetsbare groepen. D66 wil dat Enschede zichtbaar en actief werkt aan acceptatie en bescherming. D66 onderschrijft het regenboogakkoord voor gemeenten.

380

D66 kiest voor:

- **Een gemeente waar iedereen zichtbaar en veilig zichzelf kan zijn.** De gemeente schept een klimaat waarin inwoners ongeacht hun seksuele oriëntatie, genderidentiteit of achtergrond volwaardig mee kunnen doen en zichzelf kunnen uitdrukken.
- **Inclusief beleid in alle domeinen.** Bij jeugd, zorg, onderwijs, veiligheid en sport is diversiteit de norm; lhbt+-emancipatie wordt niet apart maar structureel onderdeel van beleid.
- **Samenwerking met belangenorganisaties.** De gemeente werkt actief samen met lhbt+-organisaties en Vizier en intensiveert dit, zodat beleid en uitvoering aansluiten bij de ervaringen en behoeften van inwoners.
- **Zichtbare steun vanuit de gemeente.** Regenboogvlaggen bij belangrijke dagen, regenboogzebrapaden of -bankjes, informatie over lhbt+-voorzieningen, stimuleren van ontmoetingsplekken voor lhbt+-inwoners én blijvende investeringen in regenboogdagen en evenementen laten zien: deze gemeente staat pal voor gelijkheid.

395 Toegankelijkheid

D66 wil dat iedereen mee kan doen aan een samenleving die toegankelijk is voor iedereen, ook als je een beperking hebt.

D66 kiest voor:

- **Het betrekken van ervaringsdeskundigen op het gebied van toegankelijkheid bij beleid.** De commissie Enschede Toegankelijk moet een grotere rol bij de totstandkoming van beleid gaan spelen.
- **Betere toegang van plekken en gebouwen zoals horeca, musea en parken.** Bijvoorbeeld door het Keurmerk voor Toegankelijkheid te halen.
- **Openbare ruimte ook bereikbaar maken voor mensen die niet of minder goed kunnen lopen.** Enschede richt de openbare ruimte in volgens de CROW Richtlijn Toegankelijkheid.
- **Werk maken van het VN-verdrag Handicap** en vaart zetten achter het uitvoeren van de Lokale Inclusie Agenda.

410 Talentbehoud en starters

Te veel jongeren vertrekken na hun studie uit Enschede. D66 stimuleert dat zij hier blijven of terugkeren, omdat hun kennis en creativiteit belangrijk zijn voor de toekomst van onze stad. Een gastvrije stad is aantrekkelijk voor talent door goede voorzieningen, kansen op werk en betaalbare woonruimte. Daarvoor is het versterken van de samenwerking tussen bedrijven, de Universiteit Twente, Saxion, ArteZ, het ROC van Twente en de gemeente nodig om een sterke kenniseconomie te bouwen.

D66 kiest voor:

- **Het starten van een campagne ‘Kom terug naar Enschede’** gericht op young professionals die vertrokken zijn na hun studie.
- **Een sterkere verbinding tussen de campus van de Universiteit Twente en de binnenstad.** Waaronder meer bedrijven op de campus en meer woonvormen voor studenten op Kennispark en in de rest van de stad.

Meer doen voor toeristen

Enschede heeft veel te bieden: een levendige binnenstad, culturele instellingen, evenementen en prachtige natuur in de omgeving. Door gastvrij te zijn voor bezoekers kan de lokale economie en het imago als bruisende stad worden versterkt. D66 wil toerisme stimuleren op een duurzame en toekomstgerichte manier.

D66 kiest voor:

435

- **Investeren in duidelijke bewegwijzering en informatie** in meerdere talen, fysiek en digitaal.
- **Betere fiets- en OV-verbindingen met Gronau en het verdere Duitse achterland** om grensoverschrijdend toerisme te versterken.

440 Zorg, gezondheid en welzijn

Een goede gezondheid maakt het leven fijner en makkelijker. Gezondheid begint altijd buiten de spreekkamer: in een leuke buurt, met genoeg geld om goed rond te komen en met burens die naar elkaar omkijken. De overheid springt bij als dat nodig is en draagt daarmee bij aan een samenleving waarin mensen langer gezond kunnen leven. Daarom is het belangrijk om overal aandacht te hebben voor gezondheid, dus ook in het sociaal domein, de leefomgeving en andere beleidsterreinen. Gezondheid begint bij een schone, groene en veilige leefomgeving. D66 kiest voor preventie, toegankelijke zorg en sterke buurtnetwerken.

Een gezonde leefomgeving voor iedereen

450 Gezonde keuzes moeten vanzelfsprekend zijn. Daarom maakt D66 werk van een stad met veel groen, ruimte om te bewegen en schone lucht.

D66 kiest voor:

- 455 • **Ruimte om te bewegen.** De stad wordt zo ingericht in dat bewegen vanzelfsprekend wordt: met hardlooproutes, watertappunten, outdoor- en indoor sportplekken voor jong en oud.
 - **Gezondheid in al het beleid.** Woningbouw, verkeer en de openbare ruimte hebben directe invloed op onze gezondheid. D66 wil dat de gemeente elk besluit toetst op gezondheidsimpact, en dat zo nodig deskundig advies wordt ingewonnen en openbaar gemaakt vóór besluitvorming.
- 460

Zorgzame buurten, krachtige netwerken

Een gezonde samenleving begint met een passende woning in de buurt. In zorgzame buurten kunnen mensen oud worden in hun vertrouwde omgeving, is er plek voor ontmoeting en kunnen inwoners rekenen op passende zorg dichtbij.

465

D66 kiest voor:

- 470 • **Zorg in de buurt.** Wijkteams en laagdrempelige voorzieningen voor coaching, informatie en een luisterend oor zijn nodig voor gezonde wijken.
- **Iedereen een vaste huisarts in de buurt.** D66 maakt zich hard voor het behoud en de uitbreiding van huisartsenpraktijken, bij voorkeur in combinatie met andere zorgdisciplines. D66 vindt het belangrijk dat inwoners van Enschede toegang houden tot goede, toegankelijke eerstelijnszorg met voldoende huisartsen in de buurt.
- 475 • **Ondersteunen van huisartsen om gezamenlijk een praktijk te voeren.** Een van de redenen dat Enschede een huisartsentekort kent, is dat veel minder huisartsen een eigen praktijk willen.
- **Eén herkenbaar en laagdrempelig informatiepunt** waar mensen terecht kunnen voor al hun vragen over zorg, ondersteuning en voorzieningen door doorontwikkeling van de Wijkwijzers.
- 480 • **Versterking van de rol van casemanagers,** zodat mensen begeleiding krijgen bij complexe zorgsituaties. **Mantelzorgers verdienen extra aandacht,** met tijdige begeleiding, ondersteuning en respijtzorg.

485

Jong beginnen: investeren in jeugd en preventie

Gezond opgroeien geeft kinderen een voorsprong voor het leven. D66 wil dat ieder kind een kansrijke start krijgt en opgroeit in een omgeving waar de signalen van problemen snel worden opgepakt.

490

D66 kiest voor:

- **Een Kansrijke Start.** Kwetsbare gezinnen doen mee aan het programma Kansrijke Start, met ondersteuning in de eerste 1000 dagen van het kind.
- 495 • **Krachtige netwerken rond jongeren.** Onderwijs, sportverenigingen en buurtinitiatieven zijn essentieel voor vroegtijdige signalering van problemen. D66 zorgt voor structurele financiering van deze netwerken.
- **Een Rookvrije Generatie.** Hiervoor wil D66 dat de gemeente plannen maakt om zo veel mogelijk plekken rookvrij te maken.
- 500 • **Faciliteren van een stoppen-met-roken-cursus voor mensen in de bijstand.**
- **Het blijven investeren in basisvoorzieningen voor kinderen en gezinnen,** zoals speelplekken, sportvoorzieningen, buurthuizen, bibliotheken en zwembad. Zo blijven gezinnen fysiek en mentaal gezond;
- **Het faciliteren van hulp op de plekken waar kinderen en gezinnen al zijn,** zoals het
- 505 onderwijs, de kinderopvang en de sportclub;
- **Het blijvend investeren in de ondersteuning van gezinnen die te maken krijgen met complexe scheidingen.**
- **Het benutten van de expertise van de jeugdhulpaanbieders** bij de vormgeving en (door)ontwikkeling van en samenwerking met de wijkteams;

510

Jeugdzorg

Met het versterken van de sociale en pedagogische basis wordt voorkomen dat kinderen en gezinnen überhaupt in de jeugdzorg terechtkomen. Maar als een kind toch hulp nodig heeft, dan

515 heeft de gemeente een belangrijke rol in het organiseren daarvan. Daarbij is het uitgangspunt zo aandachtsvol, zo kleinschalig en zo thuis mogelijk.

D66 kiest voor:

- 520 • **Een regisseur jeugdhulp.** Elk gezin krijgt één vast aanspreekpunt in de jeugdhulp, met overzicht en regie over de hulpverlening.
- **Een schoolloopbaan van jongeren die (tijdelijk) in de jeugdzorg wonen die zo min mogelijk wordt onderbroken,** door hierover afspraken met het onderwijs te maken.
- **Een goede overgang van zorg wanneer jongeren 18 jaar worden,** bijvoorbeeld via verlengde
- 525 jeugdzorg. Stimuleer ook blijvende actieve betrokkenheid van de lokale teams. Stop pas met het bieden van hulp en ondersteuning zodra de “Big Five” - support, wonen, school en werk, inkomen en welzijn - van jongeren op orde zijn.
- **In de regio actief het af- en ombouwen van de gesloten jeugdzorg te stimuleren,** zodat kinderen in een zo thuis mogelijke omgeving hulp en onderwijs kunnen krijgen. Ga in
- 530 gesprek met jeugdzorgaanbieders over hoe zij de transformatie naar kleinschalige, open jeugdzorg zo goed mogelijk kunnen maken.
- **De specialistische jeugdzorg goed te laten aansluiten op lokale voorzieningen** (inclusief het lokale team), informele zorg- en welzijnsnetwerken, het onderwijs, de kinderopvang en de volwassenenzorg. Faciliteer tijd en ruimte om deze aansluiting goed vorm te geven.
- 535 • **Voortzetting van het netwerk “Onze jeugd, onze zorg”,** waardoor ketenpartners op het gebied van jeugdzorg elkaar steeds beter weten te vinden

Slimmere zorg, betere toegang

540

De druk op de zorg groeit. D66 wil deze verlichten door in te zetten op slimme organisatie, samenwerking en digitale zorg, met behoud van de menselijke maat.

D66 kiest voor:

545

- **Een toegankelijke GGZ.** Makkelijk bereikbare hulp, mentale gezondheid op school en werk, en veilige woonplekken voor jongvolwassenen.
- **Meer zorgverleners, minder papier.** Het vertrouwen op de kennis van professionals en het verminderen van onnodige regels versterken het werkplezier.

550

- **Moderne zorgpraktijken.** D66 stimuleert moderne zorgcentra waar disciplines samenwerken en er aandacht is voor een gezonde werk-privébalans.
- **Digitale zorg.** D66 wil doorgaan met het ontwikkelen van goede digitale zorgoplossingen, als aanvulling op persoonlijk contact.

555

- **AED's die overal beschikbaar zijn.** Daarom wil D66 dat ook in de laatste buurten waar nog geen AED beschikbaar is, deze beschikbaar komt. Ook wil D66 het stimuleren dat mensen zich als burgerhulpverlener gaan melden.

Welzijn

560

D66 kiest voor:

- **Investeren in zorgzame buurten,** zodat ouderen langer zelfstandig thuis kunnen wonen en uitgaven aan dure zorg kunnen worden voorkomen.
- **Duidelijke regie en gezamenlijke gebiedsagenda's.** Dat zorgt voor efficiëntere inzet van middelen, meer duidelijkheid voor inwoners en een groter effect van preventieve inzet.
- **Structurele investeringen in een sterke sociale en pedagogische basis.**
- **Eén aanspreekpunt voor zorg, welzijn en jeugd.** Dit is nu verdeeld over drie wethouders en dat maakt het voor welzijnsorganisaties in de stad ingewikkeld om samen te werken met de gemeente.

565

- **Meerjarige subsidies** (minimaal 4 jaar) om continuïteit, innovatie en meetbare impact te waarborgen en verlies van expertise te voorkomen.
- **Wijkhuiskamers en ontmoetingsplekken waar inwoners samenkomen en activiteiten organiseren.** Die zijn belangrijk voor de sociale cohesie in buurten en wijken. D66 zorgt ervoor dat dit soort voorzieningen zoveel mogelijk ontzien worden bij bezuinigingen en dat juist de functie van dit soort ontmoetingsplekken versterkt wordt.

575

- **Actief investeren in extra menskracht voor ouderenhulp,** met inzet van mensen in re-integratietrajecten, maatschappelijke diensttijd, vrijwilligers, actieve ouderen en bewoners van asielzoekerscentra. Mits dit zorgvuldig gebeurt en zonder verdringing van betaalde banen. Door deze inzet goed te organiseren en te begeleiden, ontstaat er winst voor iedereen: ouderen krijgen ondersteuning, deelnemers doen zinvolle ervaring op, en de sociale samenhang in buurten groeit.

580

Sport en cultuur

585 Sport en cultuur zijn cruciaal voor een levendige stad. Wat D66 koestert deze voorzieningen waar we goed voor moeten zorgen in onze stad.

Sport

590 Sporten en bewegen hoort bij een gezond leven. Heel veel Enschedeërs beleven er bovendien plezier aan. D66 wil dat sport en bewegen voor iedereen toegankelijk is: voor jong en oud, arm en rijk, met en zonder beperking, binnen en buiten, alleen of bij een vereniging.

595 Sport kan daarnaast een belangrijke manier zijn om je gezondheid te verbeteren. Voor jong en oud vergroot sporten de fysieke en mentale weerbaarheid. Sportverenigingen zijn daarbij onmisbaar. Voor veel kinderen en volwassenen zijn ze dé plek om in beweging te komen, aan gezondheid te werken en anderen te ontmoeten.

D66 vindt topsport belangrijk en wil daarin blijven investeren. Wij zien in breedtesport een belangrijke kweekvijver voor topsport.

600 D66 kiest voor:

- **Het bouwen van twee nieuwe sporthallen** om het sporthallentekort op te lossen. Zo kan voldaan worden aan de groeiende vraag en kan de druk op bestaande faciliteiten verminderen.
- 605 • **Zwemwater in alle stadsdelen.** Maak zwemmen overal in de stad mogelijk, zodat iedereen dichtbij huis toegang heeft tot deze basisvoorziening.
- **Breed en laagdrempelig toegankelijk maken van sportvoorzieningen.** Stimuleer gebruik in combinatie met onderwijs, verenigingsleven en de buurt, zodat sport een vanzelfsprekend onderdeel van de samenleving wordt.
- 610 • **Sporten voor iedereen betaalbaar en bereikbaar.** Stichting Leergeld biedt al steun voor jeugd en jongeren, maar er is meer mogelijk. Bijvoorbeeld door het mogelijk te maken dat jongeren in aandacht wijken kosteloos lid kunnen worden van een sportclub via een Enschedese sportkaart.
- 615 • **Grotere zichtbaarheid van sport- en beweegmogelijkheden.** Voor inwoners met een afstand tot sport en bewegen is zichtbaarheid belangrijk. Zet daarom naast gerichte communicatie in op social marketing om deze doelgroepen te bereiken en hen te inspireren om de positieve impact van sport en beweging zelf te ervaren.
- **Bewegen als een vast onderdeel van zorg en welzijn,** door samenwerking tussen sportverenigingen, onderwijs, zorginstellingen en de gemeente te stimuleren.
- 620 • **Het ontwikkelen van een heldere visie op sportvoorzieningen.** Kijk vooruit en zorg voor een toekomstbestendig plan dat inspeelt op groei en veranderende behoeften.
- **Het borgen van een stevige visie op sport en sportstimulering.** Met de oprichting van Sportaal zijn de sportactiviteiten van de gemeente buiten de deur geplaatst in een extern sportbedrijf. Om te borgen dat de gemeente zelf een stevige visie op sport en sportstimulering houdt, moet dit goed geborgd worden in het opdrachtgeverschap naar Sportaal of door het ontwikkelen van een visie op sport(stimulering) als opdracht bij Sportaal te beleggen.
- 625 • **Het creëren van voldoende professionele capaciteit in sport en bewegen** door de inzet van sportprofessionals, het activeren van buursportcoaches, verenigingsmanagers, clubkadercoaches en docenten bewegingsonderwijs en het professionaliseren van sportverenigingen.
- 630 • **Het belonen van maatschappelijke inzet van verenigingen.** Grote clubs leveren nu al een bijdrage aan de samenleving; waardeer en stimuleer die inzet structureel en breid deze waar

635 mogelijk uit. Sportverenigingen kunnen door het aanbieden van laagdrempelig beweegaanbod een cruciale rol spelen in het bevorderen van gezondheid en sociale cohesie in wijken.

- **Het inzetten op beweeginitiatieven in de ouderenzorg**, zodat ouderen langer vitaal en zelfstandig kunnen blijven.
- **Veilige sport- en ontmoetingsplekken**. De gemeente zet zich in voor een lhbt+ vriendelijk sport- en verenigingsleven en handhaaft bij discriminerende spreekkoren en incidenten.
- **Behoud van de ijsbaan**. Hoewel de ijsbaan voor de komende jaren gered lijkt, willen we ervoor waken dat de ijsbaan ook in de toekomst voor Twente behouden blijft.
- **Realiseren van multifunctionele sportaccommodaties**, zodat we sportverenigingen ook in de toekomst kunnen behouden en versterken.

645 Cultuur

Kunst en cultuur maken het leven rijker. Ze geven ons de ruimte om te voelen, denken, ontdekken en onszelf te zijn. Ze verbinden in moeilijke tijden, brengen mensen op onverwachte momenten samen en houden de samenleving een spiegel voor. Cultuur geeft hoop, verbeelding, troost en inspiratie – en is onmisbaar voor een vrije en veerkrachtige samenleving. De culturele sector is ook een sterke economische kracht: zonder creativiteit geen innovatie. Daarom maakt D66 kunst en cultuur overal voor iedereen toegankelijk.

D66 kiest voor:

- **Het permanent maken van de Nachtraad**, de adviescommissie die zich bezighoudt met het nachtleven in de stad, zodat de nachtcultuur blijvend wordt meegenomen in gemeentelijk beleid.
- **Een diverse en inclusieve nachtcultuur**. Stimuleer meer diversiteit in programmering, toegankelijkheid en veiligheid en ondersteun clubs en culturele organisaties die verschillende doelgroepen en muziekstromingen een podium geven.
- **Het waarborgen van creatieve broedplaatsen**. Geef daarnaast duidelijkheid en zekerheid. Stel heldere afspraken op over huur, gebruik en toekomst van broedplaatsen en bied makers duurzame ontwikkelingsruimte.
- **Het blijvend investeren in culturele voorzieningen**. D66 kiest voor een bruisende, ondernemende culturele sector. We investeren meer en langdurig. Initiatieven worden laagdrempelig gefaciliteerd. Zo krijgen makers, kunstenaars en instellingen meer zekerheid, minder last van regels en meer ruimte voor creativiteit en vernieuwing.
- **Het koesteren en behouden van onze grote culturele instellingen**, zoals het Wilminktheater, Rijksmuseum Twenthe, Tetem en Concordia.
- **Cultuur dicht bij mensen brengen**. Maak cultuur laagdrempeliger door samenwerking met onderwijs en verenigingsleven, met cultuurlessen op scholen en kortingspassen voor jongeren en minima.
- **Muziekonderwijs terug in de samenleving**. Er zijn steeds minder muziekscholen in Nederland. Met meer aandacht voor muziek op school, meer muziekscholen, kunsthuisen en creatieve centra.
- **Een bibliotheekvoorziening in iedere buurt, met een volwaardige bibliotheek in het centrum**. Niet alleen voor boeken, maar ook voor ontmoeting, gezelligheid, taallessen, toegankelijke overheidsinformatie, digitale hulp en projecten voor mensen die laaggeletterd zijn. Zo versterken bibliotheken wijken en dorpen.
- **Warme steun voor de plannen voor Het Warenhuis**, dat onderdak moet gaan bieden aan onder andere de Bibliotheek, Theater Sonnevand en Concordia.
- **Een eerlijke beloning in alle cultuursubsidies volgens de Fair Pay Richtlijnen**. Want iedereen die werkzaam is in de creatieve en culturele sector heeft recht op voldoende bestaanszekerheid en goede werkomstandigheden.

- **Het omarmen en versterken van de verscheidenheid van instellingen en cultuurmakers.**
Een sterk cultureel netwerk vereist een gezonde balans tussen groot en klein, van cultuurmakers tot instellingen. Verscheidenheid van grootte zorgt voor een gevarieerd aanbod dat een grotere doelgroep kan bereiken. Daarnaast zorgt deze verscheidenheid een goede doorstroom naar de instellingen.
- **Stimuleren dat ruimte, kennis en middelen met elkaar gedeeld worden.** Want instellingen en cultuurmakers van alle formaten versterken elkaar door samen te werken.

695 Duurzame stad en klimaat

D66 werkt doorlopend aan een duurzame, groene leefomgeving en lokale energieopwekking die klaar is voor de toekomst. Door flink te vergroenen zorgen we ervoor dat Enschede minder last heeft van hittestress bij warme, droge zomers en ook minder wateroverlast als het juist periodes veel regent in korte tijd.

700

D66 kiest voor:

- **Samen verduurzamen.** De gemeente werkt samen met inwoners, bedrijven en andere organisaties aan verduurzaming op alle terreinen.
- 705 • **Ruimte voor de opwek van duurzame energie.** Enschede komt haar afspraken na en draagt bij aan de duurzame energiedoelen in de regionale energiestrategie en opvolgers daarvan. D66 houdt vast aan de klimaatdoelen zoals in regionaal verband afgesproken.
- 710 • **Plaatsen van enkele hoge windmolens met zo min mogelijk impact op de natuur.** Het is onvermijdelijk dat er windmolens komen in de gemeente om aan de opwek van duurzame energie te voldoen. Onze voorkeur ligt daarbij op enkele hoge windmolens langs de N18. D66 wil daarbij dat omwonenden financieel profiteren van deze molens.
- 715 • **Veel meer doen om groene waterstof te produceren,** om zo niet alleen de industrie van energie te voorzien, maar ook om de productie van elektrische energie op piekmomenten zinvol in te zetten. Daardoor wordt groene waterstof goedkoper en het opwekken van energie met zonnepanelen en windmolens rendabeler. Enschede kan bijdragen door bijvoorbeeld de productie van waterstof bij Twence. En Enschede aan te sluiten op het Duitse waterstofnetwerk.

Duurzaam wonen en bouwen

- 720 Huizen en bedrijven zo snel mogelijk verduurzamen. Dat is ook belangrijk omdat energie die niet wordt gebruikt, ook niet (duurzaam) hoeft te worden opgewekt. De kosten hiervan kan de gemeente niet alleen dragen, maar kan wel degelijk belangrijke stappen zetten.

D66 kiest voor:

725

- **Uitbreiden van ons warmtenet, samen met Twence.** Zo kunnen meer huishoudens tegen een eerlijke prijs hun huis verwarmen. We willen daarbij zo snel mogelijk duidelijkheid geven over de prijs en wanneer waar de uitbreiding gerealiseerd zal worden. We willen mensen niet verplichten tot een aansluiting.
- 730 • **Een honderdpuntenplan bij de nieuwbouw van koopwoningen:** bovenop de wettelijke normen, kunnen punten worden verdiend door te investeren in duurzame maatregelen. Bijvoorbeeld door extra energiebesparende maatregelen te nemen, door ruimte te bieden aan dieren door middel van nestgelegenheid, door te investeren in een grijswatersysteem of door een groen dak aan te leggen.
- 735 • **Eén loket voor verduurzaming** van je woning, verduurzaming van de leefomgeving of andere verduurzamingsmaatregelen. Inwoners en bedrijven moeten met al hun vragen over verduurzaming op één plek terecht kunnen.
- 740 • **Het combineren van regelingen via het energieloket om verduurzaming van woningen te stimuleren.** Zo kunnen mensen op een plek terecht in plaats van dat ze zelf alle regelingen moeten kennen en combineren. In sommige gevallen kan de gemeente mensen geld lenen om maatregelen te nemen. D66 wil regelingen, zoals die vanuit GroenBlauw Enschede, onderbrengen bij dit loket.

Meer groen voor een biodiverse en koele stad

745

Naast het voorkomen van nog verdere opwarming van de aarde, is aanpassing aan de opwarming noodzakelijk. Daarom is nog meer investeren in maatregelen die ervoor zorgen dat Enschede droge voeten kan houden nodig, maar ook om het water vast te houden om te gebruiken in droge tijden.

750 Een stad met veel groen is niet alleen aantrekkelijk om te zien en goed voor de biodiversiteit, maar het geeft ook veel verkoeling op hete dagen. Ook daarom wil D66 meer bomen en groen in de stad. Dat kan door op meer plekken beton en asfalt weg te halen en hiervoor groen terug te planten.

D66 kiest voor:

755

- **Het vergroenen van de binnenstad om een fijnere verblijfsruimte te creëren zonder hittestress.** Bijvoorbeeld door pergola's met klimplanten voor een groene (gedeeltelijke) overkapping en met schaduwdoeken op plekken waar geen ruimte is voor een groene oplossing.

760

- **Het verbieden van het gebruik van pesticiden op gemeentelijke grond,** waardoor bedrijven en landbouw duurzamer worden.

Circulariteit en afvalvermindering

765 D66 kiest voor:

- **Een zo duurzaam mogelijk gemeentelijk inkoopbeleid.** Circulariteit is de standaard. Leveranciers die duurzaam werken krijgen de voorkeur boven bedrijven die dit niet doen.

770

- **Het principe dat afval aanbieden/afvoeren verantwoord, betaalbaar en toegankelijk is** voor inwoners en bedrijven. Recycling, hergebruik en upcycling moeten altijd aantrekkelijker zijn dan minder duurzame manieren van afvalverwerking zoals verbranden of storten.

Mobiliteit en bereikbaarheid

775 Een stad om in te leven is een stad die goed bereikbaar is. In een drukke stad als Enschede is dat een doorlopende uitdaging die om creatieve oplossingen vraagt. D66 richt de stad in op het vervoer van de toekomst: vrij van uitlaatgassen en fijnstof, met een stevig netwerk van openbaar vervoer. Maar vooral met veel ruimte voor de voetganger en de fietser. Het betekent ook met kijken vanuit dat wat de voetganger en de fietser nodig hebben.

780 Verplaatsen, ergens kunnen komen (mobiliteit) gaat om mensen, niet om auto's. Daarom wil D66 de ruimte in de stad eerlijker verdelen: meer ruimte om te leven en te spelen, meer ruimte voor groen en meer ruimte voor de voetganger en fietser. Daarom is het belangrijk om parkeerplaatsen zoveel mogelijk via parkeergarages aan te bieden en minder op straat. Daarbij is toegankelijkheid voor iedereen een vanzelfsprekende randvoorwaarde.

De fiets en voetgangers

D66 kiest voor:

- 790
- **Voetgangers en fietsers op de eerste plek.** Vele wijken en wegen van Enschede zijn in jaren 60 ingericht voor autoverkeer, met te weinig ruimte voor fietsers. Daarom wil D66 dat bij (her)inrichting van gebieden altijd eerst de voetganger en fietser een goede plek krijgen, daarna pas de auto.
- 795
- **Meer en bredere (vrij liggende) fietspaden.** De tijd dat iedereen op eenzelfde fiets reed, is allang voorbij. Niet alleen het aantal fietsers groeit, het aantal soorten en maten groeit nog harder en daarmee is er een grote verscheidenheid aan snelheden op het fietspad. D66 wil niet alleen meer, maar ook vooral bredere (vrij liggende) fietspaden.
- 800
- **Veiliger fietspaden.** Met een vriendelijker inrichting van de fietspaden, zoals vergevingsgezinde rabatstroken i.p.v. steile stoepranden en ruimere bochten kan veel ellende worden voorkomen.
 - **Uitbreiding van fietsenstallingen voor minder gangbare fietsen,** zoals bakfietsen.
 - **Uitbreiding van het netwerk van snelle radiale fietsroutes van wijken naar centrum met meer fietsroutes tussen de wijken onderling.** Enkele zwakke schakels in het fietsnetwerk zoals de aftakkingen van de F35 naar bijvoorbeeld Stadsveld (Bruggertstraat, Emmastraat) worden aangepakt door het aantal hindernissen zoals verkeerslichten of omwegen te beperken.
- 805
- **Meer plekken waar de fiets voorrang krijgt op de auto,** bijvoorbeeld op de fietsroute Keppelerdijk – Oikos.
- 810
- **Hogere prioriteit voor de fiets bij verkeerslichten.** De verkeerslichten bij drukke kruisingen zijn nu nog optimaal ingesteld op doorstroming van auto's. Fietsers wachten daardoor extra lang, met name bij de singels.
 - **Het betrekken van de fietsersbond** bij het fietsbeleid. Er wordt actief samengewerkt om Enschede de meest aantrekkelijke fietsgemeente van Nederland te maken.
- 815
- **Meer bewaking bij fietsstallingen.** Enschede hoort bij de steden met het grootste aantal fietsendiefstallen van Nederland. D66 vindt dat niet kunnen. Bijvoorbeeld door beter toezicht en door de komst van fietsstewards: mensen die in de stad rondlopen en extra opletten op plekken waar veel fietsen staan.
- 820
- **Verwijderen van zwerffietsen in fietsstallingen in de stad.** Deze nemen onnodig ruimte in.
 - **Het verdiepen van het spoor bij het station.** Dit komt onder andere de oversteekbaarheid van het spoor voor fietsers en voetgangers ten goede.

- **Een autotunnel in de Oostweg onder de Keppelerdijk door.** Dat is de meest veilige oplossing voor fietsers en voetgangers. Tegelijk helpt het bij het ontlasten van de singels en verbetert het de bereikbaarheid van Enschede Oost.

825

Openbaar vervoer

Om OV betaalbaar te houden en in een hogere frequentie te kunnen laten rijden, wil D66 nieuwbouw concentreren rond plekken met veel voorzieningen. Zo is het voor meer mensen logisch om het OV te pakken in plaats van de auto.

830

D66 kiest voor:

- **Een Lightrail-achtige oplossing voor de as Gronau-Enschede-Hengelo-Almelo.** D66 wil hierbij ook een aantal extra haltes langs de spoorlijnen.
- **Goede overstapvoorzieningen** tussen OV, auto, fiets en deelmobiliteit (goede stallingen, OV-fietsen, deelsteps, deelauto's) zorgen ervoor dat duurzame mobiliteit een aantrekkelijkere keuze wordt.
- **Het faciliteren van deelmobiliteit** door ruimte te maken in gecentraliseerde hubs voor deelauto's, deelscooters en deel(bak)fietsen.
- **Parkeren aan de rand van de stad in plaats van in het centrum.** Waar dat nog niet het geval is, wil D66 parkeerhubs met OV- of deelfietsverbinding naar binnenstad.
- **Autovrije schoolzones tijdens haal- en brengmomenten.** D66 wil dat de schoolzones rondom basisscholen zo veel mogelijk autovrij worden op tijden dat scholen starten en uitgaan. Zo kunnen kinderen veilig van en naar school en wordt fietsen en wandelen gestimuleerd.

835

840

845

De auto

D66 kiest voor:

850

- **Een maximum snelheid van 30 km/u binnen de bebouwde kom als standaard.** Op toegangswegen kan 50km/u alleen, als er vrij liggende fietspaden aangelegd zijn.
- **Het verhogen van de verkeersveiligheid** door wegprofielen aan te passen. Dit bijvoorbeeld door versmallingen, drempels en duidelijke oversteekplaatsen.
- **Een actieve handhaving** op snelheidsovertredingen in woonwijken en schoolomgevingen.
- **Kruispunten veiliger maken.**
 - Het kruispunt Lonnekerspoorlaan/Roomweg in combinatie met de busbaan blijft onveilig. Daar moet écht wat gebeuren om de kruising veiliger te maken. Bijvoorbeeld dichtgaande slagbomen als er een bus of hulpdienst aan komt op de busbaan en het duidelijker aangeven van de fietsoversteken over de busbaan.
 - Het kruispunt Mooienhof/Brinkstraat moet veiliger worden, bijvoorbeeld door geen autoverkeer meer toe te staan wat van de Kuipersdijk de Mooienhof op mag rijden.

855

860

De binnenstad

865

D66 kiest voor:

- **Het doorfietsbaar houden van de binnenstad,** want daarmee blijft fietsen aantrekkelijk.
- **De bevoorrading van winkels en horeca gebeurt zoveel mogelijk gezamenlijk en door voertuigen zonder fossiele uitstoot.**

870

Economie en Innovatie

Ondernemers in Enschede zijn de motor van onze toekomst

875 Een sterke, eerlijke en duurzame economie begint lokaal, bij de ondernemers in onze stad. Of het nu gaat om gevestigde succesvolle bedrijven, een zelfstandige met een goed idee, een innovatieve startup in het Kennispark, of een winkelier in de binnenstad: zij zijn de motor van onze werkgelegenheid, vernieuwing en levendige buurten.

880 Enschede is dé kweekvijver van technologie en innovatie. Met de Universiteit Twente, Kennispark, Technology Base, Saxion en ROC van Twente als motoren investeert D66 in een duurzame economie. De komende jaren gaan veel mensen met pensioen, hetgeen onherroepelijk zal leiden tot een krapte binnen veel sectoren van de arbeidsmarkt. Dat maakt dat heel goed nagedacht moet worden over welke banen in de toekomst nodig zijn en hoe de juiste mensen voor het werk gevonden kan

885 worden. D66 kiest voor hoogtechnologische banen, omdat die het meeste opleveren voor Enschede en onze inwoners. Dit geldt voor zowel praktisch als theoretisch geschoold personeel.

Kennispark Twente is een goed voorbeeld van hoe onderwijs en bedrijfsleven samenwerken aan deze banen van de toekomst. Met initiatieven als PIXEurope kan de positie als innovatieve regio

890 worden versterkt.

D66 kiest voor:

- 895 • **Het simpeler maken van gemeentelijke regels**, ondernemers actief ondersteunen en zorgen voor toegankelijke subsidies, kredieten en praktische hulp via het ondernemersloket.
- **Snel duidelijkheid bieden aan netbeheerders waar in de stad welke ontwikkelingen nodig zijn**, zodat zo snel mogelijk uitbreidingen van het net kunnen worden gemaakt. Netcongestie is een probleem wat ook ondernemers flink in de weg zit.
- 900 • **Het behouden van de maakindustrie voor Twente en Enschede en strategische sectoren, zoals medische technologie en chipproductie versterken.** In deze wereld is het van groot belang dat Nederland en Europa cruciale producten zelf kunnen produceren.

Onderwijs en werk blijven verbinden

De banen van morgen vragen om de kennis van vandaag. D66 brengt onderwijs en arbeidsmarkt

905 dichter bij elkaar bijvoorbeeld via het regionaal kenniscentrum voor Leven Lang Ontwikkelen en door sterke samenwerking tussen ROC van Twente, Saxion en de Universiteit Twente.

D66 kiest voor:

- 910 • **Het inzetten op initiatieven zoals Twents Fonds voor Vakmanschap**, dat inwoners mogelijkheden biedt om zich te laten omscholen en klaar te stomen voor de nieuwe economie.
- **Het versterken van de samenwerking tussen ROC van Twente, Saxion en de Universiteit Twente, maar ook AKI ArtEZ en het ArtEZ Conservatorium.** Om hun onderwijsaanbod af te stemmen, bij voorkeur op de strategische sectoren.
- 915 • **Het met omliggende gemeenten afstemmen wat Enschede van onderwijsinstellingen vraagt.** Als elke gemeente net iets anders vraagt geeft dat overbodig werk voor de onderwijsinstellingen.
- **Blijven investeren in volwassenonderwijs voor alle leeftijden en niveaus.** Zo zorgen we dat
- 920 onze ondernemers voldoende geschikt personeel kunnen vinden.

Duurzaam en circulair als norm

De economie van de toekomst is groen en circulair.

925 D66 kiest voor:

- **Het stimuleren van duurzaam ondernemerschap.**
- **Circulaire bedrijventerreinen.**
- **Duurzaamheid centraal zetten bij gemeentelijke inkoop en vergunningen.**
- 930 • **Levendige winkelstraten zonder leegstand** Winkelgebieden worden aantrekkelijker met flexibele huur, pop-up winkels, meer groen en ruimte voor evenementen. Want een stad leeft waar mensen elkaar ontmoeten.
- **Laat de ondernemer ondernemen.** Ondernemers kunnen kiezen wanneer ze open willen zijn door verruimde openingstijden.
- 935 • **Horeca ook buiten de binnenstad.** Met goede afspraken om bijvoorbeeld overlast te voorkomen kunnen deze plekken heel waardevol zijn in de wijken.

Kansen benutten, ook grenzen overstijgend

De samenwerking in Twente is vanzelfsprekend, met een Universiteit Twente die bovenregionaal en Europees verbonden is. Daarom is ook samenwerking met Novel-T en Twente Board van groot belang. Bovendien ligt Enschede in het hart van een euregionale metropool.

940

D66 kiest voor:

- 945 • **Een geëlektrificeerde en verbeterde spoorverbinding met Münster,** zodat Twente en Münsterland makkelijker kunnen samenwerken.
- **Een gemeente die samenwerkt met Duitse partners en die Europese fondsen benut voor innovatie, werkgelegenheid en duurzaamheid.** Daarmee wordt de stad aantrekkelijk voor talent en bedrijven van binnen én buiten Twente.
- 950 • **Behoud van de Duitsland-agenda en de Euregio-samenwerking.**
- **Goede huisvesting en werkgevers die bijdragen aan de huisvesting voor de arbeidsmigranten die hier heenkomen,** net als voor iedereen. Mensen mogen nooit afhankelijk worden van hun werkgever voor hun huisvesting.
- 955 • **Makkelijker over de grens werken en wonen.** Bijvoorbeeld doordat diploma's in beide landen tellen. En door stageplekken over de grens te krijgen en te bieden. En door wetten en regels rondom werkcontracten, wonen, zorg enzovoort hetzelfde te maken.
- **Behoud van de grote (inter)nationale topsportevenementen** (Marathon, Military, FBK Games, CSI Twente en Triathlon Holten) als belangrijke sport- en economische impuls voor de regio.
- 960 • **Sekswerk is werk.** Het huidige vergunningsstelsel werkt mensenhandel in de hand. D66 wil dat gemeentelijk beleid rond sekswerk gericht is op het creëren van veilige werkplekken. En dat sekswerkers zelf nadrukkelijk worden betrokken bij nieuw beleid.
- **Ruimte voor Defensie.** Deze tijden vragen om de bereidheid om ons steentje bij te dragen aan de defensie van ons land. Hoewel we bij sterke voorkeur de F35 niet zien komen
- 965 vanwege de grote overlast voor mens en natuur, zijn we altijd bereid om het gesprek aan te gaan op welke wijze we ons redelijke aandeel kunnen leveren.

Twente Airport

Het vliegveld is een bijzondere plek: een historisch luchthaventerrein dat is uitgegroeid tot een broedplaats voor innovatie, techniek en veiligheid. Hier komen luchtvaart, hightech en onderwijs samen. D66 ziet de toekomst van Twente Airport niet in méér vluchten, maar in méér waarde voor Twente.

970

D66 kiest voor:

975

- **Duurzame innovatie, zonder commerciële groeistrategie.** Daarbij zijn het ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan kennisontwikkeling, drones, testvluchten met duurzame brandstoffen en innovatie in luchtvaarttechnologie van belang.

980

- **De focus op Technology Base als economische motor.** De kracht van het gebied ligt in de combinatie van kennisinstellingen (Universiteit Twente, Saxion, ROC van Twente) en innovatieve bedrijven. D66 wil deze samenwerking versterken en het terrein verder ontwikkelen tot een voorbeeld van duurzame bedrijvigheid in Oost-Nederland.

985

- **Behoud van natuur en leefomgeving.** De natuur rond het vliegveld is uniek en kwetsbaar. D66 pleit voor een harde scheiding tussen bedrijvigheid en natuurgebieden. Nieuwe activiteiten, ook militair, mogen geen schade toebrengen aan flora, fauna of stiltegebied.

990

- **Geen financiële fuik voor provincie en gemeente.** D66 wil dat zowel gemeente als provincie alleen bijdragen aan investeringen als deze aantoonbaar bijdragen aan duurzaamheid, innovatie of veiligheid. Geen blanco cheques of prestigeprojecten.

- **Het verkennen van duurzame luchtvaarttoepassingen.** Twente kan uitgroeien tot een proeftuin voor schone luchtvaart en drone-ontwikkelingen en circulaire vliegtuigonderhoudsconcepten. D66 ziet hier kansen voor kennisontwikkeling en groene werkgelegenheid.

995

- **Transparantie en draagvlak.** Besluitvorming over de toekomst van het terrein vindt plaats mét inwoners, bedrijven en onderwijsinstellingen. D66 staat voor open communicatie, duidelijke financiële kaders en betrokkenheid van de omgeving.

Democratie en samenleven

1000 Een gezonde democratie is de basis voor een eerlijke en fijne samenleving. D66 staat voor een transparante overheid, die doet wat ze belooft en eerlijk is over de keuzes die ze maakt. Een overheid die vertrouwen geeft aan inwoners en met inwoners samenwerkt in plaats van alleen een dienst verleent.

Samenleving

1005 D66 kiest voor:

- 1010 • **Het stimuleren van vrijwilligerswerk door te investeren in de coördinatie, scholing en waardering van vrijwilligers** – het cement van de samenleving – om maatschappelijke waarde te vergroten.
- **Het faciliteren en realiseren van meer ontmoeting tussen verschillende groepen**, zodat meer mensen uit hun eigen bubbel stappen en werkelijk samen gaan leven met de ander. Dit draagt bij aan onder andere meer sociale cohesie en kansengelijkheid. Enschede is namelijk nog altijd een stad van twee snelheden en steeds meer inwoners leven in hun eigen bubbel.

1015 **Betrouwbare en transparante overheid**

D66 kiest voor:

- 1020 • **Een centraal overheidsloket.** De gemeente is de overheidslaag die het dichtst bij de inwoners staat, dus is het extra van belang dat inwoners persoonlijk contact met de gemeente kunnen houden. Daarom zorgt D66 voor een centraal overheidsloket in Enschede waar inwoners fysiek en digitaal terecht kunnen bij zoveel mogelijk organisaties
- 1025 • **Het terugwinnen van vertrouwen in de overheid.** Dat vraagt naast daadkracht ook menselijkheid. De menselijke maat in de overheid is daarom heel belangrijk. Mensen hebben het recht om zich te vergissen en maatwerk vanuit de overheid moet mogelijk zijn.
- **In beginsel geen hoger beroep tegen een inwoner.**
- **Andere manieren van conflicten oplossen, zoals mediation.** Een democratische rechtsstaat waarin iedereen recht kan halen, ongeacht inkomen of maatschappelijke positie. Dat is nu te vaak niet het geval. Mensen in kwetsbare wijken moeten met juridische problemen eenvoudig en dichtbij hulp kunnen krijgen.
- 1030 • **Aanvullende financiering van lokale media.** Als Den Haag met onvoldoende financiering komt, moeten we dat lokaal structureel bijpassen. Het is van groot belang voor de democratie dat politiek en bestuur gecontroleerd worden door de media. Media die niet alleen zelf vrij zijn, maar ook vrij toegankelijke informatie verschaffen. In een tijd van nepnieuws en social media moeten juist lokale media ondersteund worden.
- 1035 • **Het waarborgen van de demonstratievrijheid.** Iedereen is vrij om te demonstreren voor of tegen alle onderwerpen en organisaties. Toch mag deze demonstratievrijheid niet ten koste gaan van veiligheid en vrijheid van andere individuen. Bijvoorbeeld bij demonstraties bij abortusklinieken die gericht zijn tegen individuen kiest D66 voor bescherming van de bezoekers van de kliniek.
- 1040 • **Het binnen de organisatie halen en houden van benodigde kennis voor kernonderwerpen van de gemeente.** De gemeente moet in staat zijn om met inhoudelijk gedegen kennis beleid te maken en uit te voeren. En daarbij niet alleen afhankelijk te zijn van externe organisaties.
- 1045 • **De stem van uitvoerders.** Beleid wordt voortaan vooraf beoordeeld door uitvoerders, zodat uitvoerbaarheid en menselijke maat gewaarborgd zijn.

- **Communicatie vanuit de gemeente in begrijpelijke taal (B1 taalniveau).**
 - **De Gemeente als een proactieve en toegankelijke informatieverstrekker.** In plaats van een doolhof van regelingen wil D66 één helder aanspreekpunt voor inwoners, waar zij terecht kunnen voor persoonlijk advies en hulp bij het aanvragen van voorzieningen en kwijtscheldingen. De gemeente treedt hierin proactief op: begrijpelijke communicatie, huisbezoeken waar nodig en samenwerking met wijkteams, huisartsen en maatschappelijke organisaties.
- 1050
- 1055
- **Een gezamenlijke keiharde inspanning van de Twentse gemeenten naar het Rijk** voor een eerlijke geldverdeling passend bij de opgelegde gemeentelijke taken als bijstandsuitkeringen, wmo en jeugdzorg.

(EU)regionale samenwerking

- 1060 Enschede is een centraal in Europa gelegen grensgemeente waar 160 nationaliteiten wonen en werken. De gemeente Enschede maakt steeds vaker onderdeel uit van allerlei samenwerkingsverbanden met de regio, Duitsland en Europa. Deze samenwerkingsverbanden zijn voor Enschede van vitaal belang. Toch is verbetering nodig, met name in democratische verantwoording en transparantie. De Europese Unie heeft het mogelijk gemaakt dat iedereen
- 1065 zonder problemen de grens over kan, maar in de praktijk lopen Europeanen die in onze stad wonen en werken tegen problemen aan die moeten worden opgelost.

D66 kiest voor:

- 1070
- **Ondersteunen van internationals die in de gemeente wonen, werken en studeren om zich hier thuis te voelen en te integreren,** bijvoorbeeld door taalcursussen aan te bieden, ook aan hun partners, en voorlichting te geven aan arbeidsmigranten over uitbuiting.
 - **Investeren in de ontwikkeling van Enschede en de regio.** Europese fondsen kunnen daar een belangrijke bijdrage aan leveren. D66 wil dat deze fondsen maximaal benut worden.
- 1075
- **Bestrijding van mensenhandel en bestrijding van uitbuiting van migrantenarbeiders,** onder andere door afstemming van maatregelen en beleid binnen Euregio.
 - **Openstaan voor fusiegesprekken met buurgemeenten.** Samen kan een grotere vuist gemaakt worden in Den Haag en samen zijn er minder gemeenschappelijke regelingen nodig, wat de democratie ten goede komt.
- 1080
- **Een sterke democratische controle die wordt toegepast op Regionale Samenwerkingsverbanden.** Dit kan bijvoorbeeld door gebruik te maken van het Raadsrapporteurmodel.